

УДК 378:37.011.3-051:78(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)/2-31-33

Гаснюк Вероніка Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Боднар Олеся Михайлівна,
асистент,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті окреслюється актуальність проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя та розкрито зміст представлених у дослідженні педагогічних умов формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Коротко охарактеризовано та виокремлено їх вплив на становлення висококваліфікованих педагогів-музикантів як важливої складової підвищення ефективності процесу підготовки вчителя музичного мистецтва у ЗВО.

Ключові слова: майбутній учитель музичного мистецтва, заклад вищої освіти, вокально-педагогічна компетентність.

Постановка проблеми. Модернізація мистецької освіти у ЗЗСО залежить від системи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Професійна підготовка майбутнього учителя в умовах закладу вищої освіти потребує оновлення форм та методів підготовки. Перед сучасними ЗВО стоять складні завдання, пов'язані з реалізацією професійної майстерності майбутнього вчителя у музично-педагогічній діяльності.

Важливим напрямом сучасної мистецької освіти визначено пошук умов підвищення ефективності процесу підготовки у закладах вищої освіти майбутніх вчителів музичного мистецтва. У цьому контексті окреслюється актуальність проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, що включає здатність особистості до усвідомлення вокальної музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, спроможність до оволодіння засобами втілення художніх образів під час співу та готовність до застосування вокальної музики в художньо-виховній роботі зі школярами. Рівень сформованості вокально-педагогічної компетентності вчителя музичного мистецтва відображає міру його підготовленості до музично-освітньої роботи у ЗЗСО, виступає передумовою ефективності музично-педагогічної діяльності, пошуку ефективних способів підвищення професійної майстерності.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Окремі аспекти означеної проблеми розглядалися вченими в рамках: теорії та методики професійної освіти (В. Андрущенко, В. Бондарь, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А.Сергєєв, Н. Нікандров, Є. Романов, А. Найн, Т. Климова та ін.); досліджень по формуванню окремих видів компетентностей (А. Белкін, Г. Коджаспирова, А. Маркова, І. Зимова, А. Хуторський, Дж. Равен, Е. Зеєр і ін.), окремих компетентностей майбутнього вчителя музики (М. Михаськова, Н. Мурована, Є. Цюлюпа та ін.); формування вокальних компетентностей (А. Дмитрієв, В. Смельянов, М. Микиша, В. Морозов, Р. Юссон, Ю. Юцевич).

Мета статті: охарактеризувати педагогічні умови формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Результати дослідження. Для того, щоб представити педагогічні умови формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, необхідно, насамперед, уточнити змістовий аспект досліджуваного феномену.

Вокально-педагогічна компетентність належить до спеціально-предметної компетентності з професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вона потребує: формування вокально-технічної основи звукоутворення; формування художньо-виконавських навичок на вмінні; вміння інтерпретувати вокальний твір; вміння підбирати та працювати з художнім репертуаром; здійснювати естетичне виховання особистості засобами вокального мистецтва. Як зазначає Н. Науменко: «суть вокальної підготовки полягає не тільки в тому,

щоб навчити майбутніх учителів музики правильного співу, озброїти практичними вміннями і навичками, теоретичними знаннями, а й сформувати систему цінностей особистості, яка б сприймала і розуміла навколишній світ, творила прекрасне й реалізовувала себе у цьому світі, була зразком фахової компетентності в мистецьких і загальнокультурних питаннях» [2, с.51].

Різні аспекти професійної компетентності вчителя у сфері мистецької освіти висвітлюються в наукових дослідженнях Л. Арчажнікової, А.Болгарського, О. Дем'янчука, В. Дряпкі, А. Душного, Л. Коваль, А. Козир, Л.Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, А. Растригіної, О. Ростовського, Г. Ципіна, В. Черкасова, О. Щолокової та ін. Компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва науковці визначають як системну, інтегровану якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів до оволодіння засобами втілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами [4].

Цікавий погляд щодо досліджуваного нами феномену висловила Н. Овчаренко: «Вокально-педагогічна компетентність учителя музичного мистецтва», є професійно-особистісним утворенням майбутнього фахівця, якому притаманно здатність до вокально-педагогічної діяльності, спрямованість на її удосконалення та ціннісне відношення до такого виду діяльності» [3].

З огляду на зазначені вище визначення зрозуміло, що вокально-педагогічна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва не може ґрунтуватися на одному з видів діяльності (вокальної чи педагогічної), а характеризується інтегрованістю й передбачає володіння інтерпретаційною творчістю (художньо-педагогічною в їх тісному взаємозв'язку), та уміннями створити атмосферу справжньої емпатійно-діалогової комунікації, залучаючи своїх вихованців до процесу взаємотворчості.

Отже, аналізуючи погляди науковців на досліджуваний нами феномен та спираючись на них, ми дійшли висновку, що вокально-педагогічна компетентність майбутнього вчителя – інтегрована якість особистості, що передбачає здатність до усвідомлення вокальної музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, спроможність до оволодіння засобами втілення художніх образів під час співу та готовність до застосування вокальної музики в художньо-виховній роботі зі школярами.

Під педагогічними умовами формування вокально-педагогічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у класі постановки голосу розуміємо сукупність взаємопов'язаних заходів, необхідних для створення цілеспрямованого освітнього процесу з використанням виразових засобів вокального мистецтва та педагогічної майстерності.

Першою педагогічною умовою є створення мотиваційно-стимулюючої середовища навчального процесу студентів задля

усвідомлення професійної значущості вокально-педагогічної компетентності. Стимулювання особистісних мотивів майбутніх учителів музичного мистецтва є обов'язковою складовою у системі їхньої готовності до вокально-педагогічної діяльності. Відтак, прагнення студента реалізувати себе, проявити потенційні вокально-виконавські та педагогічні здібності є головним спонукальним мотивом щодо усвідомлення професійної значущості володіння вокально-педагогічною компетентністю. Одним із засобів створення мотиваційно-стимулюючого середовища навчального процесу до майбутньої професійної діяльності студентів є впровадження у навчальний процес різних форм концертного виконання, адже в практиці вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва вокально-виконавська діяльність не розглядається як засіб їх адаптації до майбутньої професії, а, імплементується переважно, як шлях удосконалення співацької майстерності. До того ж у освітньому процесі ЗВО концертне виконання вокальних творів не є обов'язковим. Ми ж пропонуємо охоплювати виконавську діяльність кожного студента без винятку. У нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на концертній діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва перед аудиторією учнів загальноосвітніх шкіл або шкіл мистецтв. Ми вважаємо, що такі виступи мають охоплювати різні форми виконання відповідно до індивідуальних співацьких можливостей кожного із студентів. До них ми віднесли: конкурсні виступи; концерти-бесіди; тематичні концерти тощо.

Педагогічна доцільність концертних виступів майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлена тим, що забезпечує їм можливість:

- проілюструвати твори вокального мистецтва;
- наблизитись до безпосереднього спілкування зі школярами;
- відчувати педагогічну відповідальність;
- пристосувати свій організм до професійного голосового навантаження;
- активізувати відчуття сценічного самовладання.

Друга умова формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього фахівця полягає у забезпеченні інтегративних зв'язків між вокально-виконавською і педагогічною підготовкою студентів. Інтегративність пов'язує різні знання і вміння, враження, почуття та вольові устремління студентів в єдине ціле, служить не тільки орієнтиром, а й визначним якісним критерієм ефективності їх професійної підготовки. Інтеграція міжпредметних знань у освітньому процесі дозволяє також усунути й недостатню мотивацію студентів щодо таких навчальних дисциплін, як психологія, педагогіка, методика та недооцінку значення знань із царини фізіології, акустики, вокальної орфоєпії.

Цінність інтегративних процесів, які виражаються у міжпредметних зв'язках, полягає в тому, що студенти мають можливість різнобічно розглянути процес вокально-виконавського та вокально-педагогічного навчання, враховуючи при цьому як напрямки власного вокального удосконалення, так і спрямування навчальних предметів на співацький розвиток школярів.

Дотримання даної умови в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва сприяє забезпеченню логічності засвоєння ними навчально-практичної інформації. Системне спрямування матеріалу навчальної дисципліни «Постановка голосу» на процес вокального навчання школярів ефективно впливатиме на якість формування вокально-педагогічної компетентності, тобто засвоєння студентами вокально-виконавських та вокально-педагогічних знань і вмінь. В результаті у студентів підвищується інтерес не тільки до особистого вокально-виконавського удосконалення, а й до вокально-викладацького напрямку професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Отже, можна зазначити, що інтегративні процеси між вокальною та педагогічною підготовкою формуватимуть у студентів своєрідний вокально-педагогічний світогляд.

Наступною умовою формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього фахівця – спрямування майбутніх учителів музичного мистецтва на професійне самовдосконалення. Самовдосконалення – це свідомо робота майбутнього вчителя з розвитку своєї особистості як фахівця у галузі музичної освіти, що передбачає адаптацію власних індивідуально-неповторних особливостей до вимог музично-педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності, зокрема вокально-педагогічної, і розвиток соціально-моральних якостей.

Побудова навчального процесу, орієнтованого на спрямування майбутніх учителів музичного мистецтва на професійне самовдосконалення передбачає формування у студентів професійно значущих якостей; підвищення рівня усвідомленості змісту вокально-педагогічної підготовки і сутності вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва; рівня адаптації до обраної професії через залучення майбутніх фахівців до концертної діяльності; підвищення рівня педагогічної майстерності завдяки формуванню у студентів дослідницьких вмінь і виробленню у них індивідуального вокально-педагогічного стилю. Прагнення студента стати висококваліфікованим вчителем музичного мистецтва, самореалізуватись і як вокаліст-виконавець, і як учитель музичного мистецтва, що потребує виявлення потенціалу вокально-виконавських та педагогічних здібностей, є важливим кроком щодо усвідомлення потреби постійного підвищення рівня духовності та динамічного розвитку професійно-значущих якостей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, актуальність дослідження проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва зумовлена, в першу чергу, її важливістю для майбутньої кваліфікованої професійної самореалізації. Однак порушена нами проблема ще недостатньо досліджена, що пов'язано зі складністю визначення готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до мобільного використання та оперування здобутих вокально-педагогічних знань та вмінь. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальших обґрунтувань потребує компаративне узагальнення якості професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах ЗВО.

Список використаних джерел

1. Гаснюк В.В. Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»): методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 025 «Музичне мистецтво» / В.В. Гаснюк. – Мукачево : МДУ, 2017. – 32 с.
2. Науменко Н. Вокальна компетенція – невід'ємна складова професійності майбутнього вчителя музики / Н. Науменко // Початкова школа. – 2014. – № 1. – С.51-52.
3. Овчаренко Н.А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія : монографія / Н.А. Овчаренко. – Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2014. – 400 с.
4. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Ройтенко Н. О. Концептуальні засади педагогічного супроводу вокального розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва / Н.О. Ройтенко // Наукові записки / Ред. кол. : В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. – Випуск 155. – Серія : Педагогічні науки. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – 306 с. – С. 101-104.

References

1. Hasniuk V.V. Metodyka navchannia za kvalifikatsiieiu («Postanovka holosu»): metodychni rekomendatsii do vyvchennia navchalnoi dystsypliny dla studentiv dennoi formy navchannia spetsialnosti 025 «Muzychne mystetstvo» / V.V. Hasniuk. – Mukachevo : MDU, 2017. – 32 s.
2. Naumenko N. Vokalna kompetentsiia – nevidiemna skladova profesiinosti maibutnoho vchytelia muzyky / N. Naumenko // Pochatkova shkola. – 2014. – № 1. – S.51-52.
3. Ovcharenko N.A. Profesiina pidhotovka maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia ta metodolohiia : monohrafiia / N.A. Ovcharenko. – Kryvyi Rih : Vyd. R.A. Kozlov, 2014. – 400 s.
4. Padalka H.M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) / H.M. Padalka. – K.: Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.
5. Roitenko N. O. Kontseptualni zasady pedahohichnoho suprovodu vokalnoho rozvytku maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva / N.O. Roitenko // Naukovi zapysky / Red. kol. : V. F. Cherkasov, V. V. Radul, N. S. Savchenko ta in. – Vypusk 155. – Seriia : Pedahohichni nauky. – Kropyvnytskyi : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2017. – 306 s. – S. 101-104.

В статье определена актуальность проблемы формирования вокально-педагогической компетентности будущего учителя и раскрыто содержание представленных в исследовании педагогических условий формирования вокально-педагогической компетентности будущего учителя музыкального искусства. Кратко охарактеризованы и выделены их влияние на становление высококвалифицированных педагогов-музыкантов как важной составляющей повышения эффективности процесса подготовки учителя музыкального искусства в учреждениях высшего образования.

Ключевые слова: будущий учитель музыкального искусства, учреждение высшего образования, вокально-педагогическая компетентность.

The purpose of the article is to characterize the pedagogical conditions for the formation of the vocal and pedagogical competence of the future teacher of musical art. Accordingly, theoretical research methods were introduced - analysis, synthesis, comparison, generalization. The article determines the relevance of the problem of forming the vocal and pedagogical competence of a future teacher, presents the author's definition of the concept of "vocal and pedagogical competence of a future teacher of musical art" as an integrated quality of personality, which provides for the ability to recognize vocal music as a phenomenon of public life, assimilates its basic laws, styles and genres, the ability to master the means of embodiment of artistic images while singing and readiness for prim singing of vocal music in art and educational work with schoolchildren. The content of the pedagogical conditions of the formation of the future teacher's vocal and pedagogical competence presented in the study is revealed in the voice-making class: 1) the creation of a motivational-stimulating environment for students' educational process to realize the professional significance of vocal and pedagogical competence; 2) providing integration links between vocal and performing and pedagogical training of students; 3) the orientation of future teachers of musical art to professional self-improvement. The influence of pedagogical conditions on the formation of highly qualified pedagogues-musicians as an important component of increasing the efficiency of the process of training a teacher of musical art in higher education institutions is briefly described. The results of the thesis can be laid in the basis of the development of recommendations for students of higher educational institutions regarding their personal development, professional training, the formation of a common, vocal and pedagogical culture.

Key words: future teacher of musical art, institution of higher education, vocal and pedagogical competence.

УДК 378.147.091.33-027.22:57

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)/2-33-36

Довгопола Людмила Іванівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький

orcid id: 0000-0001-6407-332X

ІНТЕРВІЗІЯ ЯК ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-БІОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті висвітлено специфіку застосування інтерв'їзії як інтерактивного методу навчання у процесі педагогічної практики. Розкрито сутність понять «педагогічна практика», «інтерактивні методи навчання» й «інтерв'їзії». За результатами проведеного аналізу генези проблеми професійної підготовки майбутніх учителів біології з'ясовано особливості проведення педагогічної практики з біології. Запропоновано та теоретично обґрунтовано доцільність застосування методу інтерв'їзії у межах закладу вищої освіти, що дозволяє підвищувати їх професійну майстерність.

Ключові слова: інтерв'їзії, інтерв'їзійні групи, інтерактивні методи навчання, педагогічна практика, майбутні учителі біології.

Постановка проблеми. Одним із завдань вищої школи є формування висококваліфікованого майбутнього вчителя, його готовності до професійної діяльності, яке повинно бути спрямоване, насамперед, на здобуття відповідних умінь і навичок роботи у закладах загальної середньої освіти. Саме у процесі педагогічної практики активізуються, формуються навички практичної і професійної діяльності.

Сучасна реформа вищої освіти передбачає упровадження в освітній процес закладів вищої освіти (ЗВО) інтерактивних методів навчання, які сприятимуть креативному, всебічному розвитку майбутнього фахівця. Саме вони передбачають не лише традиційну організацію навчального процесу: викладач – студент, де студент перебуває в якості сприймаючого, а й взаємодію: студент – студент, активність студентів є номінальною у процесі навчання. Застосування інтерактивних методів навчання призводить не лише

до підвищення рівня знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти, але й до реалізації творчого потенціалу особистості [2, с. 118].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. У процесі професійної підготовки майбутніх учителів біології питання педагогічної практики висвітлюється у працях М. Гриньової, Н. Грицай, А. Кмець, Ю. Шапрана, А. Яворського та ін. Однак спеціального вивчення потребує проблема впровадження інтерактивних методів навчання у процес педагогічної практики в системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Використання інтерактивних методів і технологій навчання у процесі підготовки майбутніх учителів біології досліджували: Т. Бондаренко, А. Грабовий, Л. Єленич, Т. Мостіпака, М. Скиба, Ю. Шапран та ін.